

Kultur- og likestillingsdepartementet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Deres referanse: 22/4426

Dato: 26.09.2022

Merknader til høring om endringer i IKS-loven mv.

Norsk Presseforbund (NP) er paraplyorganisasjonen for frie redaktørstyrte medier, herunder redaktører, journalister og utgivere, som følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten. Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for alle som jobber med journalistikk eller bidrar til redaksjonelle produkter i norske medier.

Vi viser til høring sendt ut 25.5.2022. Vi takker for muligheten til å kommentere og for at vi fikk utsatt fristen til mandag 26.9. Vi har følgende innspill til forslag til endringer i lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (IKS-loven):

Vi stiller oss hundre prosent bak behovet for å innføre regler som gir økt møteoffentlighet og innsyn i IKSer. Som departementet også påpeker i kapittel 4.1 utfører interkommunale selskaper oppgaver på vegne av kommuner og fylkeskommuner. Deres virksomhet er derfor av allmenn interesse. Samfunnet trenger bedre rettigheter for å kunne overvåke og kontrollere offentlige tjenestetilbud som utføres av IKSer. Når det nå foreslås at staten skal redusere egen rolle og kontroll over etablering og oppløsning av IKSer er det desto viktigere at vi får på plass regler som sikrer en robust infrastruktur som tilrettelegger for en demokratisk kontroll gjennom innsyn. Vi støtter også departementets påpekning flere steder i høringsnotatet (som punkt 4.3.1.) om at det er oppgaver og ikke organisering som skal avgjøre retten til innsyn. I all hovedsak og overordnet mener vi dette er et solid forslag som vil bidra til å styrke retten til innsyn i IKSer.

Når det gjelder måten dette skal løses på har vi følgende merknader til forslagene til endringer i IKS-loven:

Til utkastets §§ 8,9 og 11:

Vi støtter forslaget om at møter i representantskap og styre for IKSer skal likestilles med møter i folkevalgte organ, og at reglene i kommuneloven får anvendelse på IKSer slik det foreslås i utkast til ny § 8 (2) og (3) tredje punktum, og i utkast til § 9 niende ledd, samt utkastets § 11.

Vi støtter ikke forslaget som følger av §§ 8,9 og 11 om å knytte kravet til møteoffentlighet til offentliglovas virkeområde. Det er to grunner til dette:

For det første mener vi de hensynene departementet ønsker å ivareta, er dekket gjennom eksisterende bestemmelser i kommuneloven om lukking av møter. Kommuneloven § 11-5 inneholder unntakshjemler for taushetsbelagte opplysninger om personlige forhold og forhold av konkurransemessig betydning, samt unntak for saker om tjenstlige forhold eller tungtveiende offentlige interesser. Dette vil ivareta det behovet konkurranseutsatte IKSer har for å lukke dørene.

For det andre mener vi bestemmelser i offentleglova der selskap og stiftelser selv skal vurdere om de er omfattet av loven ut ifra hvor stor andel som er konkurranseutsatt, er vanskelig å praktisere. I praksis fører dette til at mange virksomheter ikke er klar over at de skal følge loven, og mange som ber om innsyn må bruke mye tid på å få behandlet et innsynskrav og en klage. Å vurdere om et selskap hovedsakelig er konkurranseutsatt krever god innsikt både i loven og i selskapets struktur, organisering og virksomhet. Det er krevende for klageinstans, og det gjør det vanskelig for den som ber om innsyn og skal vurdere om et avslag er berettiget. Dette gjør igjen at flere stiftelser og selskapers som skulle ha fulgt regler om møteoffentlighet ikke gjør det, rett og slett fordi ingen har spurt, eller ingen har klaget når de har fått nei. Vi mener det er uheldig og unødvendig å kopiere en regel som fungerer såpass dårlig i praksis, når hensynene man søker å ivareta, kan beskyttes på andre måter.

Hvis man i stedet innfører møteoffentlighet for alle IKSer vil man få en mer forutsigbar regel som blir enklere å praktisere, og som i større grad ivaretar formålet om mer åpenhet og innsyn. Med en slik løsning vil man få en konkret vurdering i forkant av hvert enkelt møte av om det er et reelt behov for å lukke møtet opp mot unntakene i kommuneloven.

Vi ønsker også å bruke denne anledningen til å minne om at arkivoven etter gjeldende rett ikke gjelder for IKSer. Dette gjør at innsynsretten gjelder for opplysninger der loven ikke stiller krav om arkivering. Ønsker man å styrke innsynsretten i disse selskapene er det på høy tid at man rydder opp i dette slik at IKSer og kommunale selskaper følger de samme reglene, slik som også er foreslått av arkivlovutvalget i NOU 2019:9.

Med vennlig hilsen

Norsk Presseforbund
Kristine Foss

Norsk Journalistlag
Sindre Granly Meldalen